

פרשת וארא תשע"ה

הרב ארי דוד קאהן
Israel Center
<http://arikahn.blogspot.com>

Rabbi Ari Kahn
Adk1010@gmail.com
<http://Rabbiarikahn.com>

1. שמות פרק ו, ג-ט

(ג) וארא אל-אברהם אל-יצחק ואל-יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם: (ד) וגם הקמתי את-בריתי אתם לתת להם את-ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר-גרו בה: (ה) וגם אני שמעתי את-נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את-בריתי: (ו) לכן אמר לבני-ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים: (ז) ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: (ח) והבאתי אתכם אל-הארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה': (ט) וידבר משה בן אל-בני ישראל ולא שמעו אל-משה מקצור רוח ומעבדה קשה: פ

2. בראשית פרק טו, יג-כא

(יג) ויאמר לאברהם ידע תדע פי-גרו יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: (יד) וגם את-הגוי אשר יעבדו בן אנכי ואחרי-כן יצאו ברכש גדול: (טו) ואתה תבוא אל-אבתיך בשלום תקבר בשיבה טובה: (טז) ודור רביעי ישבו הנה כי לא-שלם עון האמרי עד-הנה: (יז) והי השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה: (יח) ביום ההוא כרת ה' את-אברהם ברית לאמר לזרעך נתתי את-הארץ הזאת מנהר מצרים עד-הנהר הגדל נהר-פרת: (יט) את-הקיני ואת-הקניזי ואת-הקדמני: (כ) ואת-החתי ואת-הפרזי ואת-הרפאים: (כא) ואת-האמרי ואת-הכנעני ואת-הגרשי ואת-היבوسی: ס

3. בראשית פרק יז, א-יז

(א) ויהי אברהם בן-תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל-אברהם ויאמר אליו אני-אל שדי התהלך לפני והיה תמים: (ב) ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאד מאד: (ג) ויפל אברהם על-פניו וידבר אתו אלהים לאמר: (ד) אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים: (ה) ולא-יקרא עוד את-שמה אברהם והיה שמה אברהם כי אב-המון גוים נתתיך: (ו) והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו: (ז) והקמתי את-בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדורתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך ונתתי לך ולזרעך אחריך אתן ארץ מגריך את כל-ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים: (ט) ויאמר אלהים אל-אברהם ואתה את-בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדורתם: (י) זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל-זכר: (יא) ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם: (יב) ובן-שמנת ימים ימול לכם כל-זכר לדורתכם יליד בית ומקנת-לסף מכל בן-נכר אשר לא מזרעך הוא: (יג) המול ימול יליד ביתך ומקנת פספף והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם: (יד) וערלו זכר אשר לא-ימול את-בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את-בריתי הפר: ס

4. שמות פרק יט, ג-ו

(ג) ומשה עלה אל-האלהים ויקרא אליו ה' מן-ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל: (ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על-כנפי נשרים ואבא

אֲתֶכֶם אֵלַי: (ה) וְעַתָּה אִם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְקִלִּי וְיִשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל־
הָעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ: (ו) וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מִמְּלַכַת כְּהַנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֶלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
תִּדְבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

5. שמות פרק ג, יא-יב

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶךְ אֶל־פְּרַעֲה וְכִי אוֹצִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִמִּצְרָיִם: (יב) וַיֹּאמֶר כִּי־אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזָה־לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־הָעָם
מִמִּצְרָיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה:

6. תרגום אונקלוס שמות פרשת שמות פרק ג פסוק יב

(יב) ואמר ארי יהי מימרי בסעדך ודין לך אתא ארי אנא שלחתך באפקותך ית עמא
ממצרים תפלחון קדם יי על טורא הדין:

7. כתר יונתן שמות פרשת שמות פרק ג פסוק יב

(יב) ויאמר כי מאמרי בעזרך וזה לך סימן שאנכי שלחתך בהוציאך את העם מצרים
תעבדו לפני יי שתקבלו את תורתי על ההר הזה:

8. שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א

לפיכך כתיב ויקם מלך חדש, רבנן פתחין פתחא להאי קרא (הושע ה) בה' בגדו כי בני
זרים ילדו עתה יאכלם חודש את חלקיהם, ללמדך כשמת יוסף הפרו ברית מילה, אמרו
נהיה כמצרים, מכאן אתה למד שמשא מלן ביציאתן ממצרים, וכיון שעשו כן הפך
הקדוש ברוך הוא האהבה שהיו המצריים אוהבין אותן לשנאה, שנאמר (תהלים קה)
הפך לבם לשנוא עמו להתנכל בעבדיו, לקיים מה שנאמר (הושע ה) עתה יאכלם חודש
את חלקיהם, מלך חדש, שעמד וחדש עליהם גזרותיו, אשר לא ידע את יוסף, וכי לא
היה מכיר את יוסף, א"ר אבין משל לאחד שרגם אוהבו של המלך, אמר המלך התיזו
את ראשו כי למחר יעשה בי כך, לכך כתב עליו המקרא כלומר היום אשר לא ידע את
יוסף, למחר הוא עתיד לומר לא ידעתי את ה'.

9. מדרש אגדה (בובר) שמות פרשת שמות פרק א סימן ח

[ח] ויקם מלך חדש. וכי מלך חדש היה פרעה, אלא מלמד שחדש להם גזירות קשות:
ד"א ויקם מלך חדש וגו'. הוא היה פרעה הראשון, אלא אמרו לו נזדווג להם, אמר להם
שוטים עד עכשיו היו מושלים בנו ולא היינו מושלים עליהם ואלולי יוסף לא היה
לאותם אנשים חיים, ואנו רוצים להזדווג עמהם, מיד הורידוהו מכסאו ועשה ג'
חדשים, אחר מכאן אמר להם כל מה שאתם אומרים אני שומע לכם, החזירוהו לכסאו,
לפיכך אומר ויקם מלך חדש, הדא הוא דכתיב בה' בגדו כי בני זרים ילדו (הושע ה' ז'),
שהפרו בני ישראל ברית מילה. עתה יאכלם חדש (שם), הדא הוא דכתיב ויקם מלך
חדש: אשר לא ידע את יוסף. וכי לא היה מכיר את יוסף, אלא לא ידע אשר עשה עמו
בימי רעבון:

10. זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת יתרו [דף נב עמוד א]

אנכי ה' אלהיך. בהאי פסוקא שאל רבי ייסא זעירא דמן חברייא מרשב"י וא"ל אית [לי]
למשאל שאילתא חדא מינך (ומשבשא) (ומכשבשא) לי בלבאי ואנא דחיל מלמשאל מינך
ואמינא אי נשאל דחילנא דילמא איתענש אי לא נשאל משבשא לי בלבאי. א"ל ר"ש
אימא. א"ל האי דקב"ה מדכר להון לישראל בכל אתר ואתר אנכי ה' אלהיך אשר
הוצאתיך מארץ מצרים. אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. מאי
רבותא אולפי הכא תנאה שלים הוא הדא דאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך בארץ לא
להם וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. א"כ למה לאדכרא להון מילתא דא בכל אתר
ואתר. א"ל ת"ח ברי קב"ה לא אתני עם אברהם אלא דיפיק ית ישראל מן גלותא
דמצרים ולא מתחות שעבודא דדחלא אחרא דודאי ישראל כד הוו במצרים אסתאבו
ואתטנפו גרמיהון בכל זיני מסאבו (אדהו) [עד דהוון] שראן תחות ארבעים ותשע חילי

דמסאבותא. וקב"ה אפיק יתהון מתחות פולחן כל שאר חילין. ועוד דאעיל יתהון במ"ט תרעי דסוכלתנו לקבליהון מה דלא אתני עם אברהם אלא לאפקותהון ממצרים והוא עביד טיבותיה וחסדיה עמהון. ובג"כ תשכח באורייתא חמשין זמנין יציאת מצרים לאחזאה לכל בני עלמא חסדא דעבד קב"ה עם ישראל דאפיק יתהון מאינון חילין דמסאבו ואעיל לון לגו חילין דדכיו דהיינו חמשין תרעין דסוכלתנו ודא איהו דאן מן להו מיומא טבא דפסחא ואן מן יומי ושבועי והא איתערו חברייא מצוה לממני יומי ומצוה למימני שבועי כי בכל יומא אפיק לן מחילא דמסאבו ואעיל לן בחילא דדכיו. [נע' תקונא לט]:

11. שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא סימן ז

א"ר חמא ב"ר חנינא בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל המלאך לקטרג אותן, ור' חמא בר חנינא פירשה משום אביו משל לרועה שהיה מעביר צאנו בנהר בא זאב להתגרות בצאן, רועה שהיה בקי מה עשה נטל תיש גדול ומסרו לו אמר יהא מתגשש בזה עד שנעבור את הנהר ואח"כ אני מביאו, כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל המלאך לקטרג אותן אמר לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע עד עכשיו היו אלו עובדים עבודת כוכבים ואתה קורע להם את הים מה עשה הקדוש ברוך הוא מסר לו איוב שהיה מיועצי פרעה דכתיב בו (שם /איוב/ א) איש תם וישר, אמר לו הנו בידך, אמר הקדוש ברוך הוא עד שהוא מתעסק עם איוב ישראל עולים לים ויורדים ואח"כ אציל את איוב והוא שאמר איוב (שם /איוב/ טז) שליו הייתי ויפררני אמר איוב שליו הייתי בעולם ויפררני ואחז בערפי ויפצפצני כדי לעשות אותי לעמו למטרה שנאמר (שם /איוב/ ט"ז) יקימני לו למטרה, וכתיב (שם /איוב/ ט"ז) יסגירני אל אל עויל, מסרני ביד השטן וכדי שלא יצאו ישראל רשעים בדין לכך הרטה אותי בידו הוי ועי"י רשעים ירטני, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למשה משה הרי מסרתי איוב לשטן מה בידך לעשות, דבר אל בני ישראל ויסעו.

12. איוב פרק טז, יא-יב

(יא) יִסְגִּירֵנִי אֶל אֵל עוֹיֵל וְעַל־יְדֵי רָשָׁעִים יִרְטֵנִי: (יב) שְׁלֹו הֵיִיתִי וַיִּפְרְרֵנִי וְאַחַז בְּעַרְפִּי וַיִּפְצַּצֵנִי וַיְקִימֵנִי לוֹ לְמִטְרָה:

13. שמות פרק יב, מג-נ

(מג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח כֹּל־בֶּן־נָכָר לֹא־יֹאכַל בּוֹ: (מד) וְכָל־עֶבֶד אִישׁ מִקְנֵת־כֶּסֶף וּמִלֶּתֶה אֹתוֹ אַז יֹאכַל בּוֹ: (מה) תוֹשֵׁב וְשֹׁכֵר לֹא־יֹאכַל בּוֹ: (מו) בְּבֵית אָחִד יֹאכַל לֹא־תוֹצִיא מִן־הַבַּיִת מִן־הַבֶּשֶׂר חוּצָה וְעֵצִים לֹא תִשְׁבְּרוּ־בּוֹ: (מז) כֹּל־עַדַּת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: (מח) וְכִי־יִגֹּר אֶתְךָ גֵר וְעָשָׂה פֶסַח לֹה' הַמּוֹל לּוֹ כֹּל־זָכָר וְאִז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל־עַרְל לֹא־יֹאכַל בּוֹ: (מט) תוֹרָה אֲחֵת יְהִיָּה לְאֶזְרַח וְלִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם: (נ) וַיַּעֲשׂוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן כִּן עָשׂוּ: ס

14. רמב"ן שמות פרשת בא פרק יב פסוק מג

והוסיפה זאת הפרשה מצות רבות, איסור בן נכר וערל, והוצאה מן הבית, ושבירת עצם, ופסח הגר, והן מצות מיד ולדורות, והשלים בה כי עשו בני ישראל כל זה ועשו כאשר צוה ה'. ואמר בכאן, כל בני ישראל, לבאר שלא היה בהם אחד עובר את פי ה' בכל אלה ובכל אשר צוה בדיני הפסח בכל הפרשיות הנזכרות. ור"א אמר כי זאת הפרשה בפסח דורות נאמרה אחרי פסח מצרים, ...

15. ספורנו שמות פרק ו

(ו) והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים. מיום התחלת המכות ישקוט השעבוד: והצלתי. ביום צאתכם שתצאו מגבולם: וגאלתי. בטביעת המצרים בים, כמו שהעיד באמרו ויושע ה' ביום ההוא וכו', כי אחרי מות המשעבדים לא היו עוד עבדים בורחים: (ז) ולקחתי אתכם לי לעם. במעמד הר סיני:

16. רמב"ן שמות פרשת שמות פרק ג פסוק יב

...ועל דרך האמת, וזה לך האות כמו זה לי עשרים שנה (בראשית לא מא). ואמר כי אהיה עמך והנה לך האות אות הברית שאהיה עמך תמיד, כדרך אני הנה בריתי אתך (שם יז ד), כי אנכי השולח אותך שתעבדו את האלהים בהר הזה, ואז אעלה גם אנכי בקרב העם הזה אל המקום אשר הכינותי (להלן כג כ):

17. רמב"ן דברים פרק לג פסוק טז

הברכה הזאת תבוא לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו. או טעמו, רצון שוכני סנה תבוא לראש יוסף, ואל תתמה על החפץ שיכנה אותו בלשון נקבה, כי כן בלשון ארמית ורעות מלכא [עזרא ה יז], ולשון חכמים חפצת נפשו:

ועל דרך האמת יאמר, שהרצון ששכן בסנה היא תבוא לראש יוסף, שבה ירים ראש. והזכיר סמוך במקום מוכרת, וכמוהו רבים. או יסמוך אל השם הנכבד הנזכר, ורצון ה' השוכן בסנה תבוא לראש יוסף. וזאת ברכת יעקב [בראשית מט כה] מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך:

18. שמות פרק כג פסוק כ

הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לְשִׁמְרֶךָ בַּדֶּרֶךְ וְלְהַבְיִאֲךָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכְנַתִּי:

19. רמב"ן שמות פרק כג פסוק כ

ועל דרך האמת, המלאך הזה שהובטחו בו בכאן הוא המלאך הגואל (בראשית מח טז) אשר השם הגדול בקרבנו, כי ביה ה' צור עולמים (ישעיה כו ד), והוא שאמר אנכי האל בית אל (בראשית לא יג), כי דרך המלך לשכון בביתו, ויקראנו הכתוב מלאך בעבור היות כל הנהגת העולם הזה במדה ההיא. ורבותינו אמרו (סנהדרין לח ב) כי הוא מטטרון, והוא שם למורה הדרך. וכבר פרשתי זה בסדר בא אל פרעה (לעיל יב יב). וזה טעם לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי, הוא בית המקדש, כדכתיב מקדש ה' כוננו ידיך (לעיל טו יז), והטעם אשר הכינותי לי, להיות בית קדשי ותפארתי כי שם הכסא שלם. ועוד אזכיר (להלן כד א) כוונתם בשמו כשם רבו, והנה קולו הוא קול אלהים חיים, והמצוה לשמוע בקולו מפי הנביאים, או הטעם שלא יקצו בנטיעות ויעזבו תורה שבעל פה, כענין שדרשו (פתיחתא איכה רבתי ב) ואת אמרת קדוש ישראל נאצו (ישעיה ה כד) זו תורה שבעל פה. והנה פירושו ושמע בקולו (פסוק כא) לדברי, וכן אמר כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית כל אשר אדבר (פסוק כב). ואונקלוס רמו זה, שתרגם ארי בשמי מימריה, כי בו ידבר:

20. שמות פרק ד, יח-כו

(יח) וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה וַיָּשָׁב אֶל-יִתְרֵ הַחֵתִּי וַיֹּאמֶר לוֹ אֲלֶכָה נָא וְאָשׁוּבָה אֶל-אֶחָי אֲשֶׁר-בְּמִצְרָיִם וְאַרְאֶה הַעוֹדֶם חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם: (יט) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שָׁב מִצְרָיִם כִּי-יָמְתוּ כָל-הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת-נַפְשֶׁךָ: (כ) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-בָּנָיו וַיֵּרָכְבוּ עַל-הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אֶרְצָה מִצְרָיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-מִטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ: (כא) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּלִכְתְּךָ לָשׁוּב מִצְרָיִם רְאֵה כָל-הַמִּפְתִּיחַ אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי בְיָדְךָ וְעַשִׂיתָם לְפָנַי פְּרָעָה וְאֲנִי אֶחְזַק אֶת-לְבָבוֹ וְלֹא יִשְׁלַח אֶת-הָעָם: (כב) וְאָמַרְתָּ אֶל-פְּרָעָה כֹּה אָמַר ה' בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל: (כג) וְאָמַר אֵלֶיךָ שְׁלַח אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַבְדֵנִי וְתִמְאַן לְשַׁלְּחָם הִנֵּה אֲנִי הֹלֵךְ אֶת-בְּנֵי בְכָרֶיךָ: (כד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשׂוּהוּ ה' וַיִּבְקֶשׂ הַמֵּיתוֹ: (כה) וַתִּקַּח צְפֹרָה צֹר וַתִּכְרַת אֶת-עַרְלַת בְּנֵיהָ וַתִּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חֲתוּדִמִּים אַתָּה לִּי: (כו) וַיֵּרָף מִמֶּנּוּ אַז אָמְרָה חֲתוּדִמִּים לְמוֹלֹת: פ